

ViForis
T.a.v. W. Drosen
Boven de wolfskuil 3B4
6049 LX Roermond

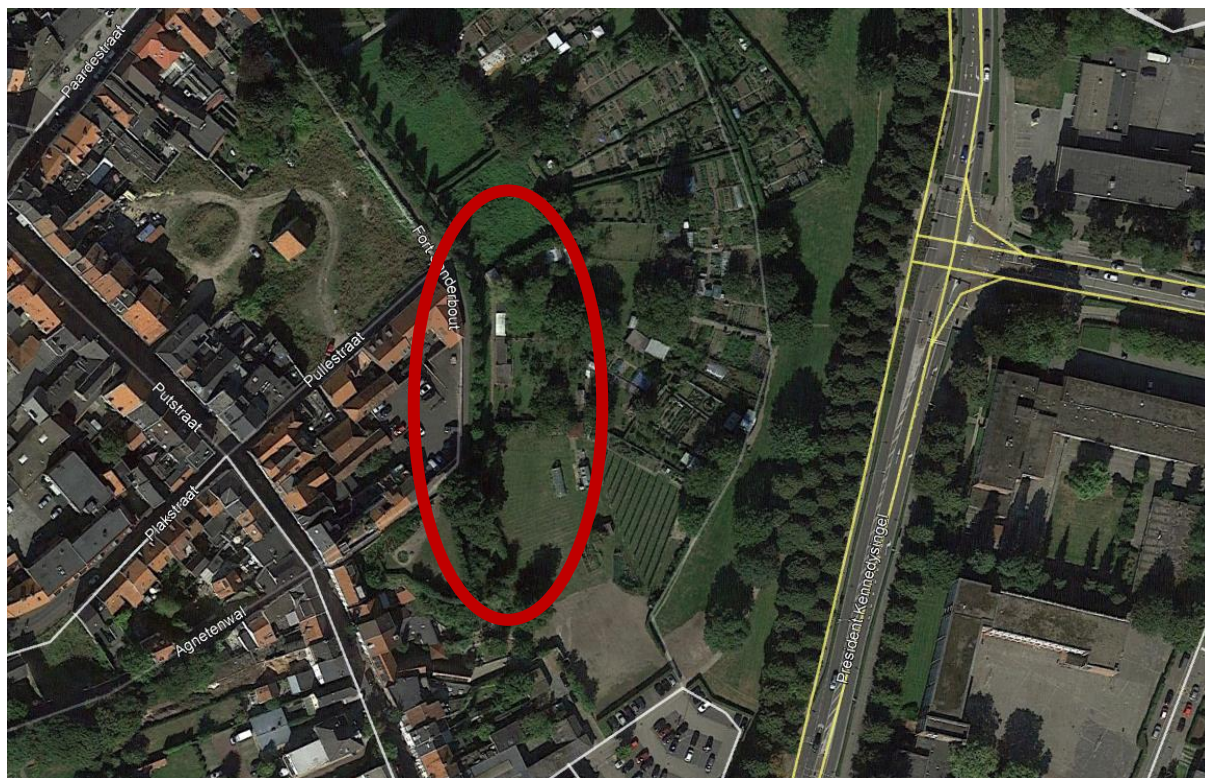
Datum: 28 september 2017
Behandeld door: Ilco van Woersem
Ons kenmerk: P2017/18

Rapportage veldonderzoek vleermuizen fort Sanderbout, in Sittard

Naar aanleiding van de geplande herinrichting van het terrein rond fort Sanderbout in Sittard is in de zomer en najaar van 2017 aanvullend veldonderzoek uitgevoerd naar vleermuizen. Uit een eerder door Ecologica uitgevoerde quickscan kwam naar voren dat aanvullend onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk was. Van genoemd onderzoek volgen hier de resultaten en conclusies.

Gebied

Het onderzoeksgebied betreft het terrein van het project “gracht fort Sanderbout” in het centrum van Sittard (zie figuur 1). Het plangebied bestaat voor een groot deel uit een volkstuincomplex en de voorgevel van het fort. Het onderzoek betreft het plangebied zelf, maar ook de omgeving, voor zover daar effecten op te verwachten zijn.

Figuur 1: Onderzoeksgebied (binnen rode ovaal). Bron: Google Earth

Aanpak

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2017. Het onderzoek is uitgevoerd door de Ilco van Woersem.

Bij alle bezoeken is gebruik gemaakt van een Pettersson D100 en een Pettersson D240-x batdetector. Dit laatste type detector heeft twee functies. Bij de eerste functie, het heterodyne systeem, worden de ontvangen vleermuisgeluiden direct omgezet in voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Daarbij gaat echter veel van het oorspronkelijke signaal verloren. De detector stond de meeste tijd afgesteld op 41 kHz, een frequentie waarop alle te verwachten vleermuissoorten te horen zijn. Bij de tweede functie, het time-expansion systeem, worden ontvangen geluiden opgeslagen in een geheugenchip en daarna tienmaal vertraagd weergegeven. Veel kenmerken van het oorspronkelijke signaal blijven daarbij behouden. Door deze geluiden op te nemen en naderhand in het computerprogramma Batsound te analyseren is met veel grotere zekerheid te bepalen van welke vleermuissoort de geluiden afkomstig zijn. Bij de bezoeken is ook een D100 detector gebruikt. Een D100 detector werkt alleen via het heterodyne systeem. De D100 was daarbij afgesteld tussen de 20 en 25 kHz, voor het opvangen van geluiden van vleermuissoorten met een lagere frequentie, zoals laatvlieger en rosse vleermuis. Op die manier is de sonar van alle vleermuissoorten waarvan het voorkomen in Nederland bekend is, op de batdetectoren te ontvangen.

Op 13 juni en 4 juli 2017 zijn respectievelijk een avond-nacht- en een zeer-vroege-ochtendinventarisatie uitgevoerd.

De avond-nachtinventarisatie was gericht op het vaststellen van vaste vliegroutes en jachtgebieden en eventuele verblijfplaatsen in de huisjes van het volkstuincomplex en het fort.

Het einde-nacht-zeer-vroege-ochtendbezoek was eveneens gericht op het vaststellen van verblijfplaatsen en vaste vliegroutes en jachtgebieden.

Op 14 augustus en 9 september 2017 zijn middernachtelijke inventarisaties uitgevoerd. Deze bezoeken waren gericht op “winterverblijfplaats-indicerend zwermgedrag” van gewone dwergvleermuizen, vaste vliegroutes en jachtgebieden en het vaststellen van baltzende vleermuizen en hun paarverblijfplaatsen.

Voor het overzicht en de weersgegevens van de inventarisaties zie tabel 1.

Tabel 1

Datum	Begin- en eindtijd	Weersomstandigheden	Bijzonderheden
13 juni 2017	21.35 – 23.50 uur	19°C; 2 Bft; half bewolkt; droog	kleine glimwormen
4 juli 2017	03.00 – 05.45 uur	15°C; 1 Bft; onbewolkt; droog	één gewone dwergvleermuis met social calls
14 augustus 2017	23.30 – 01.30 uur	19°C; 1 Bft; onbewolkt; droog	één gewone dwergvleermuis met social calls
9 september 2017	21.30 – 23.30 uur	20°C; 3 Bft; bewolkt; droog	één gewone dwergvleermuis met social calls

Het weer is van invloed op de activiteiten van vleermuizen en daardoor ook op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind (meer dan 3 Beaufort), langdurige regenval, dichte mist en temperaturen onder de 12 graden zijn belemmerende factoren. Tijdens dergelijke weersomstandigheden is er niet gewerkt.

Resultaten vleermuisonderzoek

Er zijn in en nabij het plangebied drie soorten vleermuizen waargenomen, de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en een *Myotis*- soort (zeer waarschijnlijk de watervleermuis, heel misschien de baardvleermuis). Andere vleermuissoorten zijn niet aangetroffen.

De laatvlieger is een grote gebouwbewonende vleermuissoort. Deze is op drie nachten uitsluitend hoog jagend en overvliegend gehoord en gezien.

Foto 1: stenen volkstuinthuisje, mogelijk geschikt als verblijfplaats van vleermuizen, hetgeen niet het geval bleek te zijn.

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het onderzoeksgebied vastgesteld. Net buiten het onderzoeksgebied, in het hoekhuis Pullestraat 5 - hoek (De Wal –) Fort Sanderbout heeft een mannetje van de gewone dwergvleermuis zijn zomerverblijfplaats / paarplaats.

Tijdens zachte winterdagen zal dit mannetje hier ook overwinteren. Bij strenge(re) vorst zal hij vertrekken naar een beter gebufferde winterverblijfplaats.

Foto 2: De “Wal” van Fort Sanderbout, met rechts het hoekhuis Pullestraat 5, waarin een gewone dwerg-vleermuis een zomer- paarverblijf heeft.

Er zijn op alle vier de nachten slechts enkele (maximaal twee) gewone dwergvleermuizen in of in de directe omgeving van het onderzoeksgebied foeragerend waargenomen.

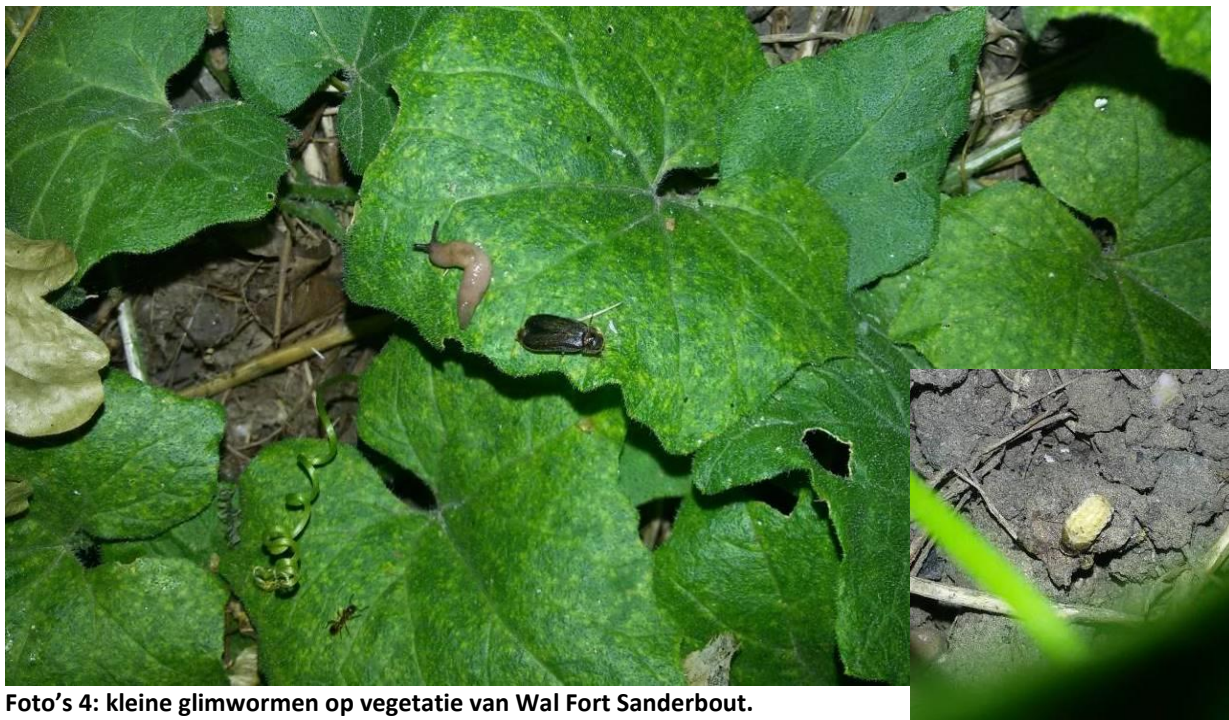
Er zijn geen vaste vliegrouetes aangetroffen.

Bij de “ramen” van Fort Sanderbout is nimmer enige activiteit van vleermuizen vastgesteld, geen zwermgedrag, geen in- of uitvliegers. In augustus en september 2017 maakten twee zwervers van het Fort gebruik om daar enigszins beschut de nacht door te komen; zij blokkeerden daarmee wel de mogelijkheid voor (water)vleermuizen om in het Fort te rusten, of daar een winterverblijfplaats te vinden.

Foto's 3: Mogelijke invliegopeningen Fort Sanderbout (rechts: slapende zwerver in “koker”, in augustus en september 2017)

Op 13 juni joeg een ransuil kort boven de volkstuintjes. Bijzonder was de aanwezigheid van een aantal kleine glimwormen boven de vegetatie op het talud van de Wal, op 13 juni 2017.

Foto's 4: kleine glimwormen op vegetatie van Wal Fort Sanderbout.
(mannelijke op grote foto links, inzet: vleugelloos vrouwtje)

Analyse

Het onderzoeksgebied is van beperkt belang voor vleermuizen, uitsluitend als jachtgebied voor maximaal twee gewone dwergvleermuizen en soms een laatvlieger, en als doorvliegroute in het najaar van één of enkele watervleermuizen. De laatvliegers en watervleermuizen hadden geen binding met de gebouwen in het plangebied: de volkstuinhuisjes en het Fort. Eén mannetje gewone dwergvleermuis gebruikt de gevel van Pullestraat 5 als zomerverblijf en paarplaats.

Door de sloop van de volkstuinhuisjes en het rooien van de bomen en struiken op de volkstuinten zullen geen verblijfplaatsen en eveneens geen vaste vliegroutes of primaire jachtgebieden voor vleermuizen verloren gaan. De voorgestelde inrichting biedt bovendien volop foerageergelegenheid. Er is geen overtreding van de Wet natuurbescherming aan de orde.

Het is mogelijk dat het Fort Sanderbout geschikt is als overwinteringsplaats van vleermuizen (zoals watervleermuis en / of baardvleermuis en wellicht grootoorvleermuis). Daarvoor zal het Fort beter ingericht moeten worden, waarbij een vrije invliegroute is gewaarborgd en waarbij veilige hang- en weggroeiplaatsen in de ruimtes in het Fort worden gerealiseerd. Bovendien dienen dan de zeer felle lantaarns te worden verwijderd en het rondhangen van zwervers worden ontmoedigd.

Aanbevelingen

Om de kleine glimwormen (vrij zeldzaam in Nederland) te sparen, zou de vegetatie van de Wal van Fort Sanderbout gespaard kunnen worden en het aantal lantaarns aanzienlijk in aantal en felheid teruggebracht. Kleine glimwormen ("vuurvliegjes") mijden kunstlicht; bovendien is dit een goede maatregel voor vleermuizen en uilen. Kleine glimworm is echter geen beschermde soort. Behoud van de walvegetatie strekt derhalve alleen tot aanbeveling.

Conclusies

Binnen het onderzoeksgebied bij Fort Sanderbout zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen, niet in het Fort en niet in de volkstuinhuisjes. Het onderzoeksgebied is verder van weinig belang voor vleermuizen gezien de lage waargenomen aantallen (maximaal 2 dieren). Van een onmisbaar foerageergebied binnen de plangrenzen is geen sprake; bij kap van de bomen en sloop van de volkstuinhuisjes verdwijnt er geen jachtgebied. Er zijn ook geen vaste vliegroutes aangetroffen binnen het plangebied. De geplande ontwikkelingen leiden dan ook niet tot een overtreding van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming.

De werkzaamheden kunnen zonder ontheffing van de Wet natuurbescherming worden uitgevoerd. Wel dient de initiatiefnemer rekening te houden met het broedseizoen – er mag niet gerooid of gekapt of gesloopt worden tijdens het broedseizoen van vogels (van maart, als de wilde eenden, merels en duiven starten met nestbouw, tot en met oktober, als de houtduiven nog een vierde broedsel grootbrengen). De kap- rooiwerkzaamheden dienen dus vòòr half februari uitgevoerd te zijn en het hout en de takken afgevoerd.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Ilco van Woersem
Bart Hendriks.

Ecologica
Maarheeze